

ЕВОЛЮЦІЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ ТА ЛОГІКА АДМІНІСТРАТИВНОЇ РЕФОРМИ

Юрченко Т. П.

*аспірант кафедри кримінального, адміністративного права і процесу
ЗВО «Міжнародний університет бізнесу і права»,
м. Херсон, Україна*

Еволюція правового регулювання надання адміністративних послуг в Україні відображає поетапну зміну моделі взаємодії держави та приватної особи, у межах якої акцент поступово переносився з відомчої організації процесів на юридичну визначеність процедури, доступність сервісів і підзвітність публічної адміністрації. У цій логіці адміністративна реформа у сфері послуг охоплює формування нормативної рамки, інституційної мережі та процедурних гарантій, які у сукупності забезпечують передбачуваний правовий результат для заявника та контрольованість дискреції органу [1; 2; 3].

Початковий етап пов'язаний із програмним закріпленням загального напрямку модернізації державного управління. Указ Президента України «Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні» від 22.07.1998 № 810/98 визначив стратегічні орієнтири реформування виконавчої влади та публічного адміністрування, зокрема через підвищення ефективності управління і переорієнтацію на забезпечення прав та інтересів громадян [1]. На цьому етапі ще не існувало спеціального рамкового закону про адміністративні послуги, однак було закладено концептуальне підґрунтя для інституціоналізації сервісної функції держави як юридично організованого напрямку публічної діяльності.

Наступний етап пов'язаний із переходом до спеціалізованого урядового бачення розвитку системи адміністративних послуг. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади» від 15.02.2006 № 90-р стало документом, який окреслив рамку майбутньої стандартизації доступу, якості та організаційної спроможності надавачів. У ньому було акцентовано потребу впорядкування переліків послуг, визначеності плати, унормування інформаційного забезпечення, а також спрощення взаємодії особи з адміністрацією [2]. Нормативна логіка цього етапу полягає у перетворенні надання послуг на керований процес із визначеними правилами, який підлягає уніфікації та оцінюванню.

Третій етап пов'язаний із прийняттям Закону України «Про адміністративні послуги» від 06.09.2012 № 5203-VI, який закріпив базову конструкцію сфери адміністративних послуг. Закон визначив адміністративну послугу через її індивідуальний правовий результат, що досягається шляхом здійснення владних повноважень за зверненням особи, а також заклав організаційну модель доступу через центри надання адміністративних послуг і вимоги до інформаційної відкритості, стандартизації та документування процедур [3]. Саме з цього моменту правове регулювання набуло рамкового характеру, у межах якого адміністративна послуга почала розглядатися як юридично структурована діяльність, а не як сукупність розрізаних відомчих операцій.

Водночас слід констатувати, що на рівні правозастосування зберігалася фрагментарність процедурних режимів, оскільки у 2012 році ще не існувало уніфікованого законодавчого регулювання адміністративної процедури. Це зумовлювало відмінності між галузевими провадженнями щодо строків, структури розгляду справ, стандартів мотивування та участі особи, що впливало на рівень гарантій заявника [3].

Четвертий етап характеризується зближенням реформи адміністративних послуг із ширшою реформою державного управління як інституційної системи. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Деякі питання реформування державного управління України» від 24.06.2016 № 474-р закріпило стратегічні засади модернізації державного управління, у межах яких розвиток якісних адміністративних послуг розглядається у зв'язку з підвищенням спроможності публічної адміністрації, зміною управлінських процесів та посиленням підзвітності [5]. Таким чином, якість послуг почала трактуватися як результат не лише правильно організованого прийому заяв, а й інституційної здатності органів діяти відповідно до принципів законності та належного адміністрування.

П'ятий етап пов'язаний із розвитком мережі центрів надання адміністративних послуг та посиленням ролі місцевого самоврядування у фронт офісній функції. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації мережі та функціонування центрів надання адміністративних послуг та удосконалення доступу до адміністративних послуг, які надаються в електронній формі» від 03.11.2020 № 943-IX нормативно закріпив підходи до оптимізації мережі ЦНАП і посилення доступності послуг у громадах, одночасно пов'язавши розвиток інституцій доступу з електронними каналами надання послуг [4]. На цьому етапі логіка адміністративної реформи проявляється у наближенні сервісів до заявника, зменшенні трансакційних витрат взаємодії та стандартизації організації фронт офісу як засобу мінімізації адміністративних бар'єрів [4; 9].

Шостий етап демонструє цифровізацію як фактор, що впливає на інструменти правового регулювання. Постанова Кабінету Міністрів України «Питання Єдиного державного вебпорталу електронних послуг та Реєстру адміністративних послуг» від 04.12.2019 № 1137 унормувала основні параметри функціонування вебпорталу електронних послуг та реєстру, що створило нормативну основу для системного розвитку електронних каналів доступу [6]. У цьому вимірі цифрова трансформація не змінює юридичної природи адміністративної послуги, однак підсилює значення міжвідомчої взаємодії, достовірності даних у реєстрах, юридичної значущості електронних документів і відтворюваності управлінських рішень у цифровому середовищі [3; 6].

Сьомий етап має процедурно системоутворювальний характер. Закон України «Про адміністративну процедуру» від 17.02.2022 № 2073-IX, який набрав чинності 15.12.2023, запровадив уніфіковані правила розгляду індивідуальних адміністративних справ, встановивши стандарти участі особи, мотивування рішень, дотримання строків, пропорційності та адміністративного оскарження [7]. Для сфери адміністративних послуг це означає формування цілісного режиму, у якому організаційна інфраструктура доступу, закріплена Законом України «Про адміністративні послуги» від 06.09.2012 № 5203-VI, поєднується з єдиними процесуальними гарантіями ухвалення рішень [3; 7]. Відповідно, логіка реформи переходить від питання місця отримання послуги до питання юридичної якості рішення та процедурних прав заявника.

Восьмий етап відображає подальшу деталізацію організаційного регулювання на рівні підзаконних актів. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання надання адміністративних послуг через центри надання адміністративних послуг» від 01.10.2025 № 1226 конкретизує окремі організаційні аспекти надання послуг через ЦНАП, підтверджуючи тенденцію до операційної стандартизації фронт офісу та узгодження практики на різних територіальних рівнях [8]. У сукупності з рамковими законами такі акти виконують функцію адаптації системи до організаційних змін і розвитку цифрових сервісів, залишаючись підпорядкованими принципам і межам законодавчого регулювання [3; 7; 8].

Узагальнення дає підстави визначити логіку адміністративної реформи у сфері адміністративних послуг як поєднання трьох взаємопов'язаних компонентів. Перший компонент полягає у формуванні рамкової конструкції послуги та інституцій доступу, насамперед через Закон України «Про адміністративні послуги» від 06.09.2012 № 5203-VI і розвиток мережі ЦНАП [3; 4]. Другий компонент пов'язаний із цифровим контуром, що розширює можливості доступу та одночасно підвищує вимоги до правового забезпечення міжвідомчої взаємодії і надійності реєстрових даних [6]. Третій компонент полягає в уніфікації процедурних

гарантій через Закон України «Про адміністративну процедуру», що забезпечує юридичну якість індивідуальних рішень і зменшує ризики довільності в діяльності адміністрації [7]. У європейському вимірі ці підходи узгоджуються зі стандартами доброго адміністрування, закріпленими у Recommendation CM/Rec(2007)7 Ради Європи, які акцентують законність, неупередженість, прозорість, розумний строк та ефективні засоби захисту [10]. Сукупно це дозволяє констатувати, що еволюція регулювання в Україні пройшла шлях від програмних засад до рамкових законів, інституційного розгортання мережі доступу, цифрової інфраструктури та процедурної уніфікації, що у сукупності формує сучасну модель правового забезпечення адміністративних послуг.

Література:

1. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні: Указ Президента України; Концепція від 22.07.1998 № 810/98. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/810/98>.
2. Про схвалення Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.02.2006 № 90-р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/90-2006-%D1%80>
3. Про адміністративні послуги: Закон України від 06.09.2012 № 5203-VI. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації мережі та функціонування центрів надання адміністративних послуг та удосконалення доступу до адміністративних послуг, які надаються в електронній формі: Закон України від 03.11.2020 № 943-IX. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/943-20>
5. Деякі питання реформування державного управління України: Розпорядження Кабінету Міністрів України; Стратегія, План, Заходи від 24.06.2016 № 474-р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/474-2016-%D1%80>
6. Питання Єдиного державного вебпорталу електронних послуг та Реєстру адміністративних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України; Положення, Перелік від 04.12.2019 № 1137. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1137-2019-%D0%BF>
7. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17.02.2022 № 2073-IX. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20>
8. Деякі питання надання адміністративних послуг через центри надання адміністративних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України;

Перелік від 01.10.2025 № 1226 Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1226-2025-%D0%BF>

9. Реформування адміністративних послуг: аналітичний матеріал. Київ : Лабораторія законодавчих ініціатив, 2024. URL: https://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2024/12/ali_brief_adminservices.pdf

10. Recommendation CM/Rec(2007)7 of the Committee of Ministers to member states on good administration. Council of Europe, 2007. URL: <https://rm.coe.int/cmrec-2007-7-of-the-cm-to-ms-on-good-administration/16809f007c>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-550-4-60>

СОЦІАЛЬНА ІНЖЕНЕРІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ КІБЕРЗЛОЧИНЦІВ: ШЛЯХИ ПРОТИДІЇ

Пліс Т. Ю.

здобувач

*Одеський державний університет внутрішніх справ
м. Одеса, Україна*

Науковий керівник: Грезіна О. М.

*доктор філософії, доцент кафедри кримінального аналізу та
інформаційного аналізу*

*Одеський державний університет внутрішніх справ
м. Одеса, Україна*

Соціальна інженерія залишається одним із найефективніших інструментів кіберзлочинців, оскільки спрямована не на технічні вразливості систем, а на психологічні особливості людини. Кіберзлочинці використовують принципи маніпуляції, такі як авторитет, терміновість, страх, довіра та дефіцит, щоб змусити жертву самостійно надати доступ до інформації, виконати шкідливі дії чи розкрити конфіденційні дані [3]. У 2024–2025 роках соціальна інженерія стала домінуючим вектором початкового доступу в кібератаках, обійшовши традиційні технічні заходи захисту завдяки фокусу на людському факторі [1]. Згідно з даними, соціальна інженерія становила 36 % усіх інцидентів з початковим доступом у період з травня 2024 по травень 2025 року, причому значна частина атак була фінансово мотивованою [1].

Соціальна інженерія охоплює широкий спектр тактик: фішинг, preteksting (створення вигаданих сценаріїв), baiting (приманка), vishing